

Rødben *Tringa totanus*

Redshank

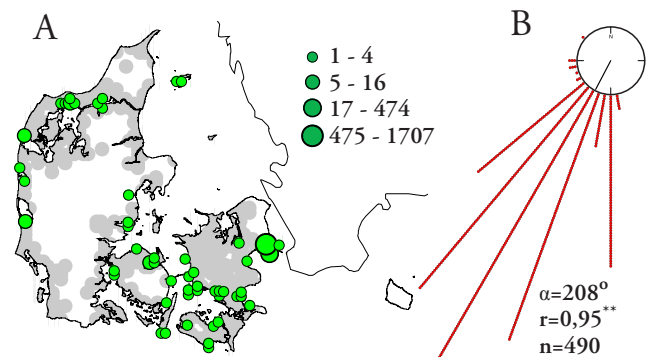
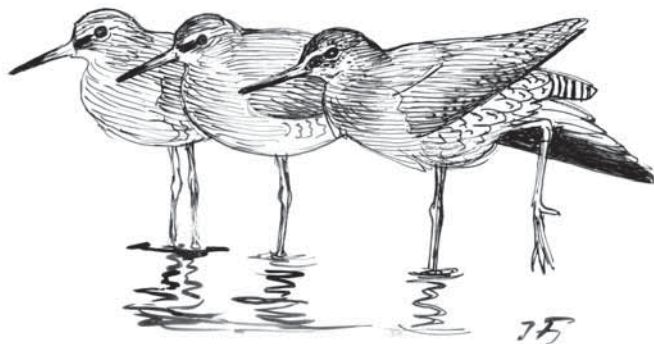

Fig. 2. A) Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt, samt artens danske yngledistribution (1993-96). Ringing sites for birds later recovered, and breeding distribution (1993-96). B) Retning af direkte efterårstræk (aug-dec, >100 km). Direction of direct autumn migration (Aug-Dec, >100 km).

Rødben er en af de mest almindelige vadefuglearter i Danmark, hvor den primært yngler ved kysten på fugtige strandenge. På Island og Færøerne yngler underarten *T. t. robusta*, og den islandske bestand er en af Europas største. Den kontinentale underart *T. t. totanus*, som yngler i Danmark, er udbredt i det meste af Europa med de største bestande i Rusland, Hviderusland, Norge og på De Britiske Øer. I Danmark er rødben en talrig trækgæst både efterår og forår (Meltofte 1993).

Den islandske bestand overvintrer i Nordvesteuropa, og fugle herfra er almindelige i Danmark om vinteren. De finske og nordskandinaviske fugle overvintrer længst mod syd i bl.a. Vestafrika. De sydligere bestande, hvortil den danske bestand regnes, overvintrer i Sydvesteuropa og Nordvestafrika.

Mærknings- og genmeldingsdata

I Danmark mærkede H.C.C. Mortensen den første rødben i 1911, og i alt er ringmærket 21.213 (fig. 4).

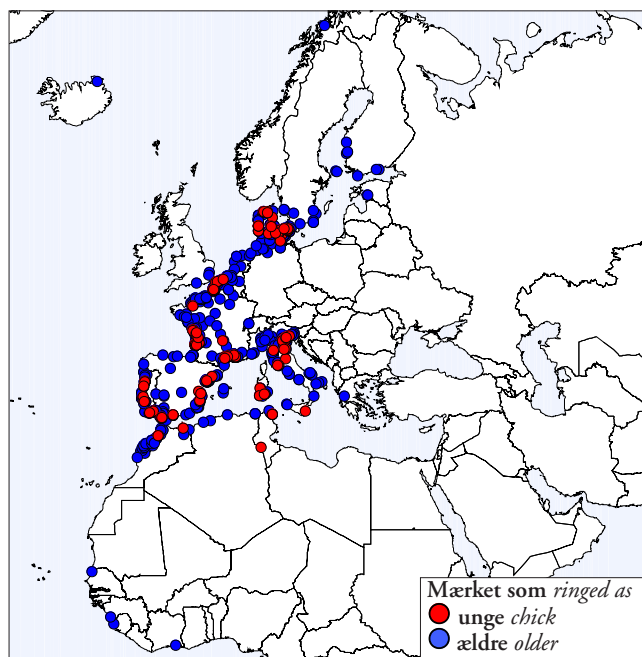

Fig. 1. Samtlige genfund af rødben ringmærket i Danmark (n=2.852). All recoveries of redshank ringed in Denmark (n=2,852).

Fakta Facts

Mærkninger Birds ringed 21.213

Genmeldinger

 Recoveries

Antal genmeldinger No. of recoveries 2.852

-heraf uden for Danmark Recovered abroad 1.178 (41%)

Antal fugle No. of individuals 2.311

-heraf mærket som unger Ringed as chicks 131 (5,7%)

Genmeldingsandel Proportion recovered 10,9%

Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark 157

Ringed abroad and recovered in Denmark

Ekstremer

 Extremes

Højeste alder Oldest bird min. 26 år 10 mdr.

Længste afstand Longest dist. Elfenbenskysten 5.786 km

Nordligst Northernmost Norge Norway (69° 21'N)

Sydligst Southernmost Elfenbenskyst. Cote d'Ivoire (05° 19'N)

Østligst Easternmost Finland Finland (26° 13'E)

Vestligst Westernmost Senegal Senegal (16° 30'W)

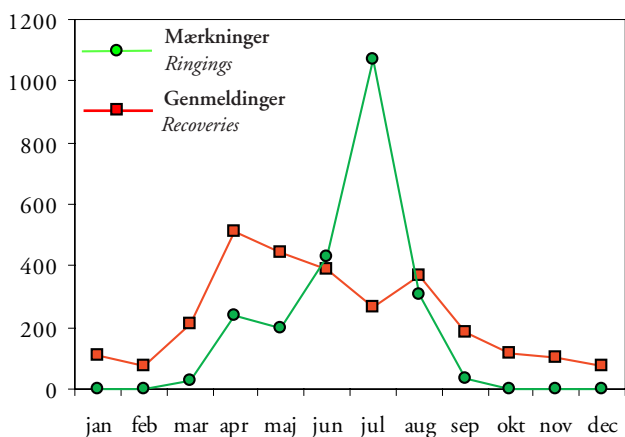

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for genmeldte rødben. Month of ringing and recovery for recovered redshank.

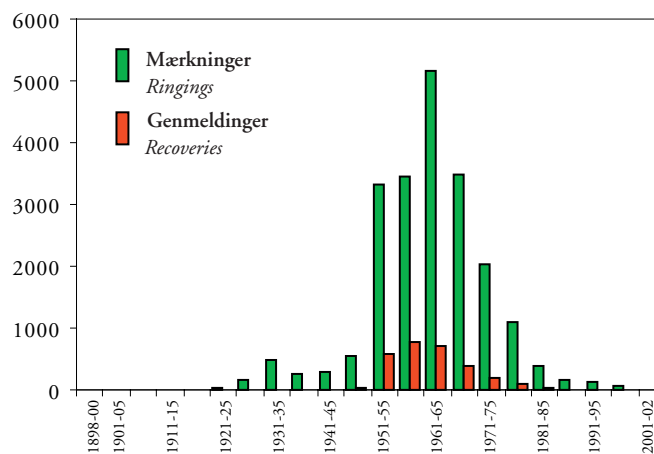

Fig. 4. Mærknings- og genmeldingsår for rødben ringmærket i Danmark. Ringing and recovery year of redshank ringed in Denmark.

Rødben er således blandt de tre mest ringmærkede vadefuglearter i Danmark, kun overgået af almindelig ryle og vibe. Alle ringmærkningscentraler i Danmark har bidraget til de mange ringmærkninger. Hovedparten af fuglene er mærket i 1950'erne og 1960'erne, og alene i årene 1963-1966 blev der mærket mere end 1.000 fugle årligt. Af de mærkede fugle er 2.311 genfundet, svarende til en genmeldingsandel på omkring 11%. De genmeldte fugle stammer fra mærkninger udført forskellige steder i Danmark, men den østlige og sydlige del af Jylland er ikke særlig godt repræsenteret (fig. 2A). Hele 95% af de genmeldte fugle er mærket på Amager, hvor der er fanget store mængder vadefugle i fælder.

Der er mærket rødben i Danmark i alle årets måneder, men de fleste er mærket i juni, juli og august (fig. 3). Omkring 60% af de genmeldte fugle var på mærkningstidspunktet ungfugle i deres første leveår. En mindre del (5,7%) af de genmeldte fugle er mærket som dununger, og at dømme efter mærkningstidspunktet er der blandt fugle, mærket som voksne, en vis andel danske ynglefugle.

I det samlede ringmærkningsmateriale indgår i alt 49 fugle, som på mærkningstidspunktet er bestemt til racen *robusta*, som yngler på Island og Færøerne. Ud over rødben mærket i Danmark, foreligger der i alt 157 genfund i Danmark af fugle, mærket i udlandet.

Træk og overvintring

Danske ynglefugle. De danske rødben er trækfugle. Så snart ungerne er flyvefærdige fra omkring midten af juni samles fuglene på gode fourageringslokaliteter i nærheden af yngleområderne (Meltofte 1987). I starten af juli begynder de at optræde syd for Danmark, og kun få voksne danske ynglefugle er genfundet i Danmark efter den første uge af juli. Ungfuglene er

genmeldt udenlands fra sidste halvdel af juli, og herefter er stort set alle danske ungfugle ude af landet. En del af bestanden trækker mod sydvest gennem Holland og langs Europas vestkyst til Frankrig og vestkysten af Den Iberiske Halvø. En anden del trækker mere sydligt mod Italien og den franske Middelhavskyst (fig. 6B). Trækket foregår hurtigt, og allerede i august ligger gennemsnitspositionen for de genmeldte fugle i det nordlige Frankrig (fig. 5). Trækket til overvintringsområderne forløber sandsynligvis mere eller mindre direkte (se Meltofte 1993 for referencer).

En enkelt fugl, som formentlig er fra den danske bestand (mærket på Amager som ungfugl 27. juni), er i september genfundet i Senegal, men det er formentlig kun en mindre del af den danske bestand, der trækker så langt mod syd. Gennemsnitspositionen i vinterperioden ligger klart syd for Danmark ($P < 0,005$),

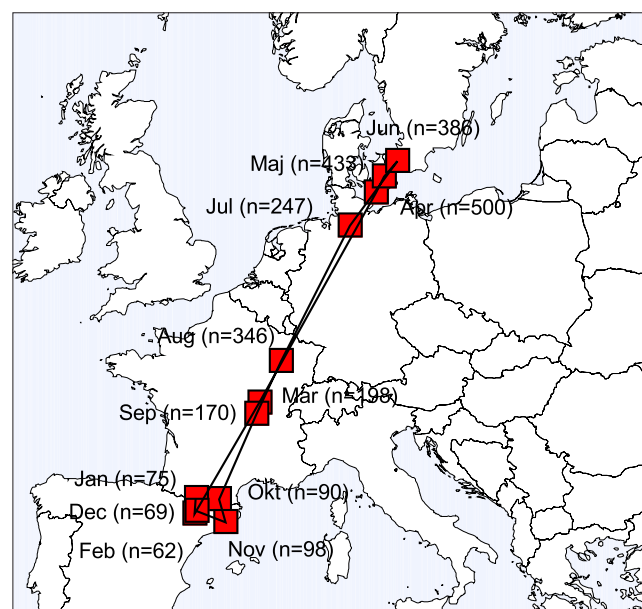

Fig. 5. Månedlige gennemsnitspositioner for rødben ringmærket i Danmark. Monthly mean positions for redshank ringed in Denmark.

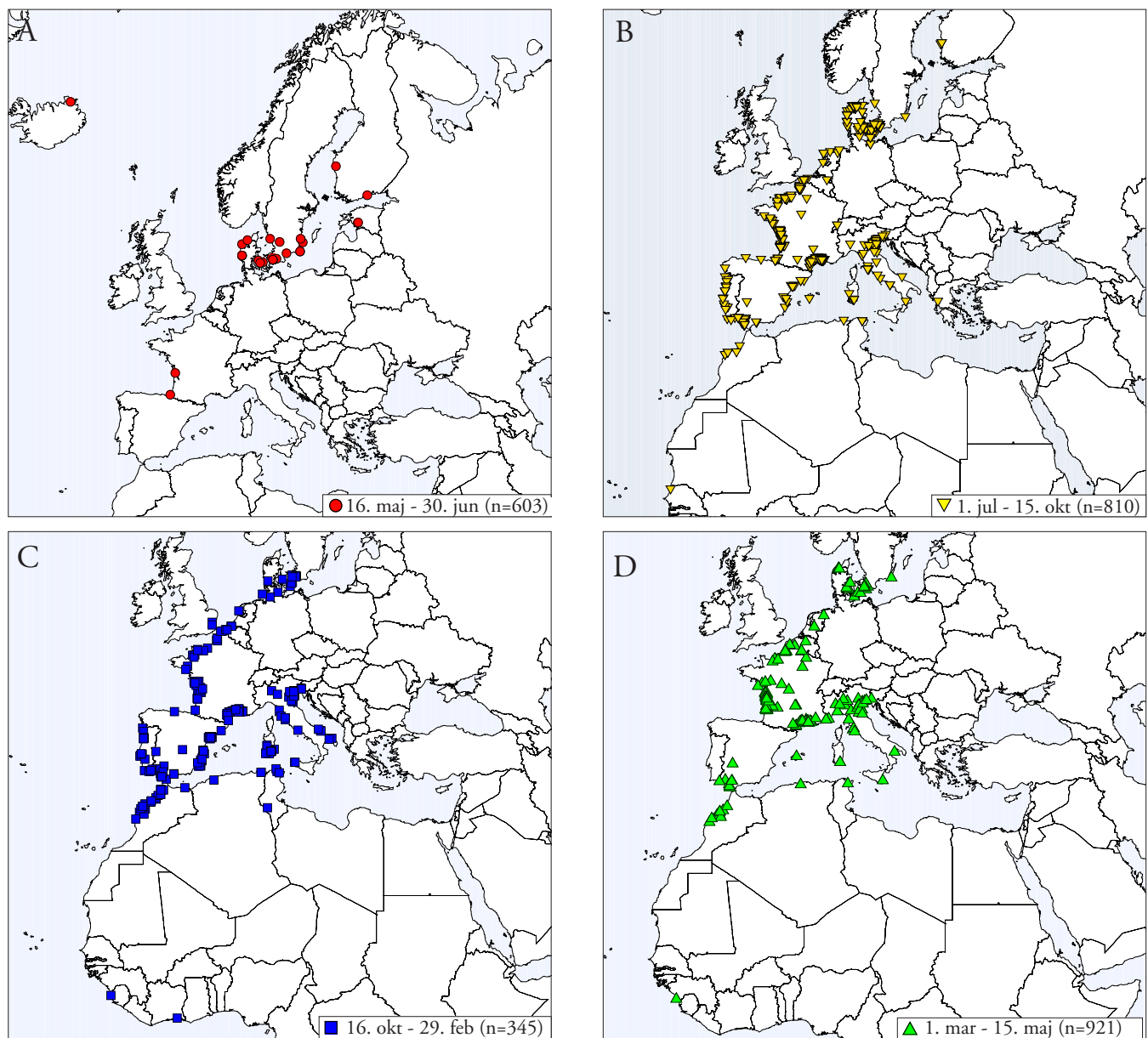

Fig. 6. Genmeldinger fra A) yngletiden, B) efterårsperioden, C) vinterperioden og D) forårsperioden af rødben ringmærket i Danmark. Recoveries during A) the breeding season, B) autumn, C) winter and D) spring of redshank ringed in Denmark.

og genfundene tyder på, at hovedparten af de danske rødben overvintrer i Sydvesteuropa samt i områderne omkring det vestlige Middelhav inkl. Nordvestafrika (fig. 6C). Gennemsnitspositionen for unge rødben i første vinter er en smule nordligere end for ældre fugle ($P < 0,05$). Dette skyldes nok hovedsagelig, at de 11 fugle, der er genfundet i Danmark i vinterperioden, var ungfugle.

Returtrækket forløber også ganske hurtigt og sker over en bred front som om efteråret (fig. 6D). I marts er der stadig mange genfund i Sydeuropa, primært i Frankrig og Italien, men i april er hovedparten af fuglene atter tilbage i Danmark, hvilket også ses af gennemsnitspositionen (fig. 5). Redeterritorierne besættes i løbet af april (Meltofte 1987), og omkring

en måned senere lægges de første æg (Thorup 1998).

De danske ynglefugle er tilsyneladende trofaste over for deres yngleområde, da hele 218 fugle, der er mærket i yngletiden, er genfundet på mærkningslokaliteten mellem ét og ti år efter mærkningen. Samstemmende resultater er fundet for de britiske rødben (Thompson & Hale 1989, Wernham m.fl. 2002).

Trækgæster. Genfund af ringmærkede rødben viser, at Danmark gæstes af fugle fra Island, Norge, Sverige, Finland og, i mindre grad, fra De Baltiske Lande (fig. 7). Salomonsen (1954) analyserede de skandinaviske rødbens træk- og overvintringsforhold, og siden har også Meltofte (1993), på baggrund af en sammenstilling af ringmærkningsmateriale fra Danmark, Norge,

Sverige, Finland og Island, lavet en omfattende bearbejdning af rødbenenes træk. Ligesom Meltofte (1993) vil vi her opdele trækgæsterne i kontinentale fugle, omfattende en sydlig og en nordlig bestand, og islandske fugle.

Kontinentale trækgæster. Rødben fra de sydskandinaviske bestande indfinder sig sandsynligvis i Danmark allerede i starten af juli (Meltofte 1993), og disse fugles træk er formentlig sammenfaldende med de danske ynglefugles (se også Salomonsen 1954). De »sydlige« trækgæster trækker altså tidligt til overvintringslokaliteter primært i Frankrig og det øvrige Sydvesteuropa samt Nordvestafrika.

Rødben fra de nordlige bestande, bl.a. i Finland og det nordlige Skandinavien, trækker senere, og disse fugle er genfundet i Danmark fra slutningen af juli til og med september – flest i august-september. Danske genfund fra disse nordskandinaviske bestande er primært ungfugle. De voksne fugle er sandsynligvis mere tilbøjelige til overflyve Danmark (se også Meltofte 1993). De »nordlige« rødben trækker hurtigt, primært langs Europas vestkyst, til overvintringslokaliteter i bl.a. Nordvest- og Vestafrika (Meltofte 1993, Bakken m.fl. 2003). Denne vestlige trækrute illustreres af, at norskmærkede fugle ikke er genfundet på de østligere lokaliteter ved den franske og italienske Middelhavskyst (Bakken m.fl. 2003), som de danske rødben i høj grad benytter (fig. 6B).

På returtrækket passerer de »sydlige« trækgæster Danmark fra sidst i marts til og med april (Meltofte 1993), altså omtrent samtidig med, at de danske ynglefugle ankommer til landet. De »nordlige« trækgæster returnerer senere, og disse fugle passerer Danmark i første halvdel af maj, hvor relativt store antal kan ses langs kysterne af Vadehavet og i Vest- og Nordjylland (Meltofte 1993).

Islandske trækgæster. I Danmark er der genfundet to ringmærkede fugle fra Island (fig. 7), ligesom én af de danskmærkede fugle senere er genfundet på Island (fig. 6A). De islandske rødben forlader Island i løbet af juli og indfinder sig kort tid herefter bl.a. i Vadehavet (Meltofte 1993). Hovedparten af de islandske rødben overvintrer på De Britiske Øer (Meltofte 1993, Wernham m.fl. 2003), men mange overvintrer også her i landet (Meltofte 1993). Ud over genfundene, som forbinder Danmark og Island, er der mærket 49 fugle i Danmark, som er bestemt til den islandske underart *robusta*. Ni af disse fugle er genfundet, alle i Danmark. Tre af fuglene er aflæst på mærkningslokaliteten på Fyn i en efterfølgende vinterperiode, hvilket antyder, at en del af de islandske rødben er

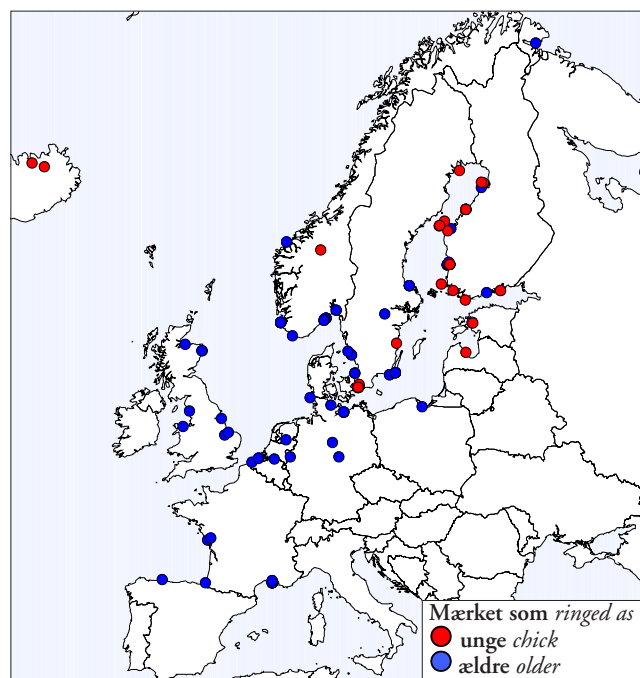

Fig. 7. Mærkningslokaliteter for rødben ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark (n=157). Ringing and recovery locations for redshank ringed abroad and recovered in Denmark (n=157).

trofaste over for deres danske vinterkvarter. Islandske (og britiske) rødben, der overvintrer på De Britiske Øer, har vist samme trofasthed over for vinterkvarteret (Wernham m.fl. 2003). De islandske rødben, der overvintrer her i landet, trækker bort i sidste halvdel af april og begyndelsen af maj (Meltofte 1993).

Genmeldings- og dødsårsager

Relativt mange genmeldinger drejer sig om aflæsninger af levende fugle (fig. 9A). Aflæsningerne er primært foretaget i forbindelse med den intense vadefuglemærkning, der foregik fra 1950'erne til begyndelsen af 1970'erne. Omkring halvdelen (47%) af de genmeldte rødben er genmeldt som døde (fig. 9A). Den primære kendte dødsårsag for disse fugle er jagt, som er opgivet som dødsårsag i 83% af tilfældene (fig. 9B). De danskmærkede rødben er skudt i en række lande, flest dog i Danmark (132), Frankrig (563), Italien (174), Spanien (125), Portugal (57) og Marokko (32). Den seneste indrapportering fra Danmark, hvor jagt er oplyst som dødsårsag, er fra 1981.

Blandt rødben ringmærket som unger eller ungfugle og genmeldt som døde er 72% indrapporteret i løbet af første leveår (fig. 8). Enkelte af fuglene har opnået en ganske høj alder (for fugle af denne størrelse). Den længstlevende danskmærkede rødben blev mindst 26 år og 10 mdr. Fuglen blev mærket som voksen i sommeren 1959 og fundet i Spanien i maj 1985.

English summary

The redshank is one of the most common waders in Denmark and additionally a common passage migrant in autumn and spring.

In Denmark the first redshank was ringed in 1911, with most ringed in the 1950s and '60s. Only two waders, the lapwing and the dunlin, have been ringed in greater numbers. Ninety-five per cent of the recovered birds were ringed on Amager; most were ringed in June–August.

Danish redshanks start their autumn migration in early July, and few birds have been recovered in Denmark after that month. Some birds migrate SW along the European west coast, while others fly almost due south to Italy and the French Mediterranean coast. The migration happens fast, and in August the mean position is in northern France. One potential Danish bird was recovered in Senegal, but the majority of the Danish population seems to winter in southwest Europe and

North Africa. The spring migration is fast and broad fronted as in autumn. Most birds have returned to Denmark by the end of April. Many birds have been recovered at the ringing site in subsequent breeding seasons.

Passage migrants of both *totanus* and *robusta* subspecies have been ringed and recovered in Denmark. The first *totanus* from southern Scandinavia arrive in Denmark in late July, and their further migration is very similar to that of the Danish population. The migration of *totanus* from northern Scandinavia takes place somewhat later and mainly along the SW route. Most visitors from northern Scandinavia are juveniles. In spring birds from southern Scandinavia pass Denmark in March–April and birds from northern Scandinavia in early May.

A few birds from the Icelandic population have been recovered or ringed in Denmark. The recoveries of these birds indicate that some are faithful to their Danish winter quarters.

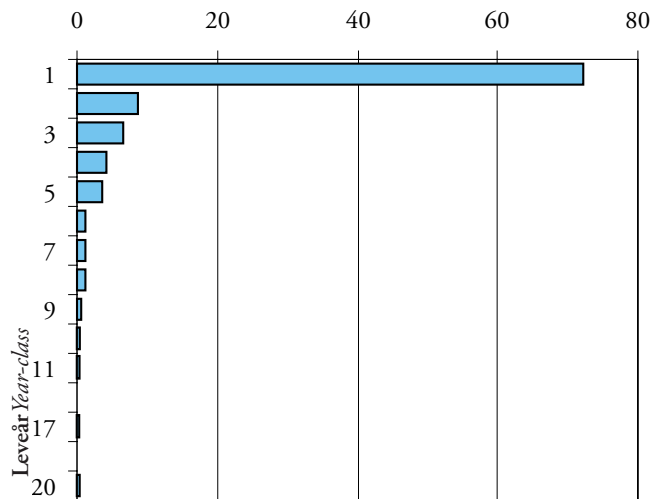

Fig. 8. Aldersfordeling for rødben mærket som redeunger eller ungfugle i deres første efterår og genmeldt som døde (n=847). Distribution on year-class of redshank ringed as nestlings or juveniles in their first autumn and recovered as dead (n=847).

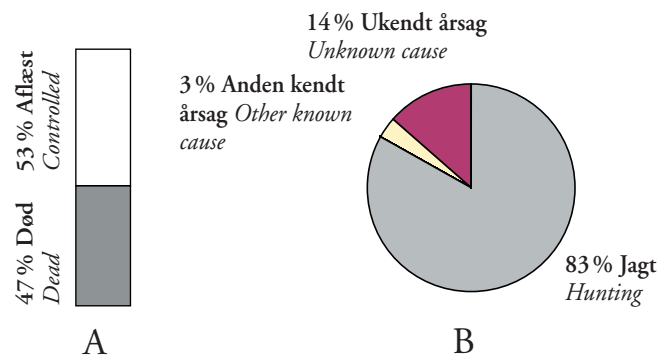

Fig. 9. A) Genmeldingsårsager (n=2,844) og B) dødsårsager (n=1,334) for rødben ringmærket i Danmark. A) Cause of recovery (n=2,844) and B) cause of death (n=1,334) for redshank ringed in Denmark.